

Правовий механізм державного управління антитерористичною безпекою України в умовах Євроінтеграції

У статті здійснено комплексну оцінку правового механізму державного управління антитерористичною безпекою України в умовах трансформації вітчизняного законодавства, пов'язаного з протидією тероризму, до вимог Європейського Союзу. У роботі проілюстровано та проаналізовано: структуру статей Угоди про асоціацію ЄС – Україна щодо антитерористичної безпеки; законодавчі, інституційні та технічні аспекти імплементації Директиви 2017/541 про боротьбу з тероризмом; законодавчі, інституційні та технічні аспекти імплементації Директив 2015/849 та 2018/843 щодо протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Зазначено, що інтеграція України до європейської системи безпеки є багатовимірним процесом, який охоплює політичні, інституційні, оперативні та технічні аспекти. Цей процес набув особливої актуальності після отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС у червні 2022 року та продовжується в умовах протидії російській агресії. Основою для інтеграції України до європейської безпекової архітектури є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка набула чинності у 2017 році. Розділ Угоди «Юстиція, свобода та безпека» визначає напрями взаємодії у відповідних сферах, враховуючи боротьбу з тероризмом, організованою злочинністю, міграційне управління та прикордонний контроль. Проведений аналіз комплексу нормативно-правових актів та директив, які забезпечують нову стратегію безпеки, дозволяє констатувати завершення ери «найвної безпеки» в Європі. Імплементація Директиви 2017/541 є лише одним, хоча й надзвичайно важливим, елементом комплексної гармонізації українського законодавства з *acquis communautaire* у сфері правосуддя, свободи та безпеки. Паралельно Україна має імплементувати інші ключові акти ЄС, зокрема директиви з протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (Директива 2015/849, Директива 2018/843), директиву про використання даних про авіапасажирів та регламент про видалення терористичного контенту онлайн. Синергія між цими процесами посилить загальний ефект та забезпечить системну трансформацію національної системи безпеки відповідно до європейських стандартів.

Результати дослідження мають практичне значення для формування національної політики у правоохоронній сфері, розроблення програм технічної допомоги ЄС та підвищення ефективності управління євроінтеграційними процесами в післявоєнний період.

Ключові слова: злочинність; тероризм; загроза; криза; безпека.

Постановка проблеми. Європейська інтеграція України висуває високі вимоги у сфері антитерористичної безпеки та загалом правоохоронної взаємодії. Протидія тероризму стала одним із ключових напрямів співпраці між Україною та ЄС, особливо після набуття Україною статусу країни-кандидата на вступ до ЄС у 2022 році. Європейський Союз має розгорнуту нормативно-стратегічну базу для боротьби з тероризмом, яка включає як двосторонні зобов'язання України за Угодою про асоціацію, так і внутрішні стратегії ЄС, законодавчі акти та механізми оперативної співпраці. Для успішної інтеграції до ЄС Україна має адаптувати своє законодавство й інституції до європейських стандартів, а також демонструвати прогрес у їх впровадженні на практиці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Феномен тероризму є багатоаспектним явищем. Питання протидії тероризму досліджували багато європейських вчених, зокрема: Guido Steinberg, Daniel Koehler, Holger Marcks, Maik Fielitz, Laura Lotte Laloire, Christian Illgner, Katharina Leimbach, Backes Uwe, Eckhard Jesse, Banerjee, Jyotirmoy, Beelmann, Andreas, Armin Pfahl-Traughber.

Метою статті є детальний аналіз нормативно-правових актів, які стосуються антитерористичної діяльності в умовах трансформації України до Європейського Союзу, а також визначення законодавчих, інституційних та технічних аспектів імплементації Директив 2015/849 та 2018/843 щодо протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

Виклад основного матеріалу. Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка набрала чинності у 2017 році, є фундаментом двосторонніх зобов'язань у сфері юстиції, свободи та безпеки. Розділ III Угоди «Юстиція, свобода та безпека» визначає напрями співпраці у протидії злочинності, зокрема тероризму та суміжним загрозам [1]. Нижче розглянуто ключові статті Розділу III, що стосуються боротьби з тероризмом та пов'язаними сферами, а також відповідні положення дорожньої карти імплементації Угоди.

Головними статтями Угоди, що стосуються питань антитерористичної безпеки, є три, а саме: стаття 20: «Запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму», стаття 22: «Боротьба зі злочинністю та корупцією», стаття 23: «Співробітництво в боротьбі з тероризмом» (рис. 1).

Згідно з нормами статті 20, ЄС і Україна зобов'язуються спільно протидіяти відмиванню коштів і фінансуванню тероризму, посилюючи співпрацю на міжнародному та оперативному рівні. Сторони мають імплементувати міжнародні стандарти, зокрема рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), та стандарти ЄС [2]. Положення статті 20 зобов'язує Україну привести свою систему фінансового моніторингу у відповідність до найкращих європейських практик, аби унеможливити використання фінансової системи для терористичних цілей.

У статті 22 «Боротьба зі злочинністю та корупцією» встановлено, що Україна та ЄС співпрацюють у протидії організованій злочинності та іншим незаконним діяльностям. Перелічено конкретні сфери, серед яких торгівля людьми, незаконний обіг наркотиків та зброї, корупція, кіберзлочинність тощо [3]. Тероризм прямо не згаданий у цій статті, але окреслюється тісний зв'язок з організованою злочинністю та необхідність співпраці, у т. ч. із залученням Європолу [4]. Виконання норм статті 22 вимагає від України впровадження всеосяжної стратегії протидії організованій злочинності, що часто перетинається з терористичними мережами, та гармонізації свого кримінального законодавства з міжнародними конвенціями: ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року [5], ООН проти корупції 2003 року [6].

Спеціально присвячена антитерористичній співпраці є стаття 23: «Співробітництво в боротьбі з тероризмом». Сторони домовляються запобігати і придушувати терористичні акти відповідно до міжнародного права, прав людини та власного законодавства [7]. Наголошено на повній імplementації Резолюції Радбезу ООН №1 373 [5] та Глобальної контртерористичної стратегії ООН [8]. Практичне співробітництво включає обмін інформацією про терористичні групи та їхні мережі підтримки, обмін досвідом щодо тенденцій тероризму, методів боротьби, враховуючи технічні аспекти та тренування, а також досвідом у сфері запобігання тероризму [9]. Для України стаття 23 означає необхідність налагодження інтенсивного інформаційного обміну з європейськими партнерами щодо терористичних загроз, що, зокрема, реалізовано через залучення Служби безпеки України до відповідних каналів співпраці.

Виконуючи зобов'язання за Угодою про асоціацію, Україна протягом останніх років здійснила ряд законодавчих та інституційних кроків. У 2023 році було прийнято Закон України № 2997-IX для гармонізації з європейськими стандартами, зокрема у зв'язку з ратифікацією Протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму [10]. Прийняття Закону розширило можливості СБУ та Антитерористичного центру при СБУ, встановивши кримінальну відповідальність за перетин кордону з терористичною метою та проходження терористичного вишколу, а також визначивши СБУ контактним пунктом для обміну інформацією про терористів. Тобто, українське законодавство наблизилось до вимог міжнародних договорів і водночас до положень Директиви ЄС 2017/541 [11], яка теж вимагає криміналізації поїздок з терористичною метою та навчання тероризму.

У 2019–2020 роках в Україні оновлено Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» відповідно до 4-ї Директиви ЄС з протидії відмиванню коштів [9]. Оновлення забезпечило більш прозорий фінансовий контроль та виконати рекомендації FATF. У 2022–2023 роках, попри воєнний стан, Україна продовжила реалізацію Національної оцінки ризиків з відмивання коштів і фінансування тероризму, готує впровадження реєстру банківських рахунків тощо [12]. Вказані кроки прямо відповідають статті 20 Угоди та є основою для недопущення фінансування тероризму.

Для реалізації статей 22–23 Угоди Україна активізувала взаємодію з агентствами Європейського Союзу. Про угоди з Європолем та Євроюстом було домовлено ще у 2016–2017 роках. Через налагодження механізмів співпраці з європейськими інституціями українські силові структури обмінюються інформацією з колегами з ЄС, беруть участь у спільних операціях та розслідуваннях, що вже на практиці інтегрує Україну в єдину систему безпеки.

Отже, Угода про асоціацію задала рамки, в яких Україна зобов'язана наближувати своє законодавство і практику до стандартів Європейського Союзу у сфері боротьби з тероризмом. Зобов'язання стали імпульсом для законодавчих реформ та налагодження тіснішої співпраці з правоохоронними органами ЄС.

Директива 2017/541 Європейського Парламенту та Ради від 15 березня 2017 року про боротьбу з тероризмом становить ключовий елемент антитерористичного законодавства Європейського Союзу та встановлює мінімальні стандарти для боротьби з тероризмом у державах-членах [8]. Цей правовий акт був прийнятий у відповідь на зростання транснаціональної терористичної загрози, зокрема після серії терористичних атак у Європі у 2015–2016 роках, та імплементує положення Резолюції Ради Безпеки ООН 2178 щодо боротьби з іноземними терористами-бойовиками [9].

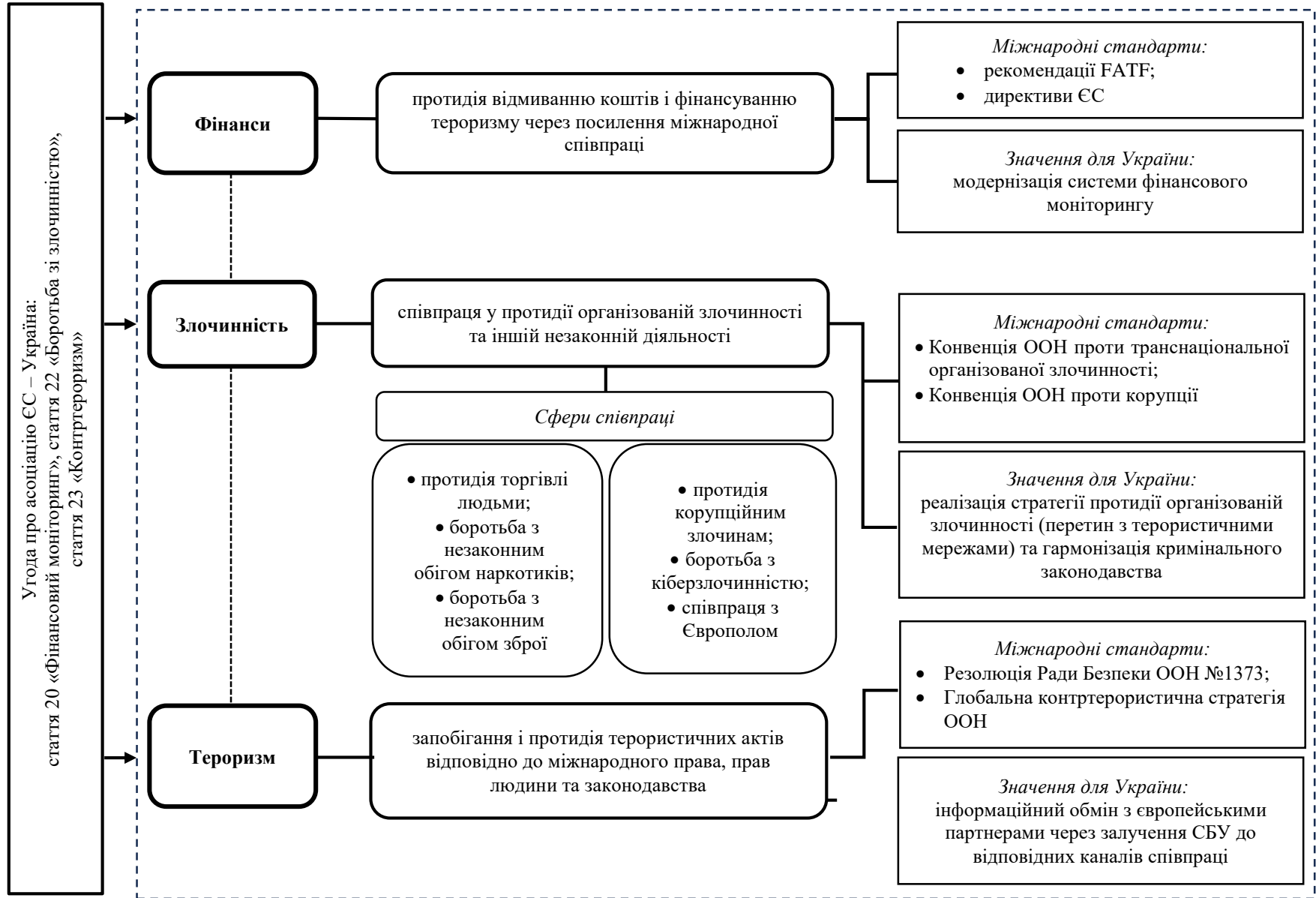


Рис. 1. Структура статей Угоди про асоціацію ЄС – Україна щодо антитерористичної безпеки

Директива запроваджує комплексний підхід до криміналізації терористичних діянь, охоплюючи не лише безпосередні терористичні акти, але й підготовчі дії (вербування, навчання, поїздки з терористичною метою), публічне підбурювання до тероризму, а також участь у терористичних групах. Окрім суто репресивних норм, Директива встановлює вимоги щодо захисту прав жертв тероризму, розширення юрисдикції держав-членів та міжнародної співпраці у сфері протидії тероризму.

Європейська Комісія у своїх щорічних звітах про прогрес України послідовно наголошує на необхідності повної транспозиції положень Директиви у національне законодавство та забезпечення її ефективного застосування.

Імплементация Директиви 2017/541 потребує комплексного підходу, що охоплює три взаємопов'язані виміри:

1. Законодавчий – впровадження норм у національне право.;
2. Інституційний – створення або адаптація компетентних органів;
3. Технічний – розробка необхідних систем і процедур.

Вказаний тривимірний аналіз дозволяє об'єктивно оцінити не лише формальну відповідність українського законодавства європейським стандартам, але й спроможність національної системи ефективно застосовувати імплементовані норми на практиці.

Україна досягла певного прогресу у наближенні національного антитерористичного законодавства до стандартів ЄС, зокрема через прийняття Закону України № 2997-IX від 2023 року [13], що додатково криміналізував низку терористичних діянь. Водночас залишаються значні прогалини, що потребують системного усунення для забезпечення повної відповідності вимогам Директиви. Представлений нижче аналіз (табл. 1) систематизує конкретні вимоги Директиви 2017/541 [14] за трьома зазначеними вимірами, оцінює стан їх імплементации в Україні, ідентифікує наявні прогалини та формулює рекомендації щодо необхідних заходів. Запропонований структурований підхід дозволяє не лише зафіксувати поточний стан справ, але й окреслити чіткий план дій для досягнення повної відповідності українського законодавства та правозастосовчої практики європейським стандартам у сфері боротьби з тероризмом.

Проведений тривимірний аналіз імплементации Директиви 2017/541 про боротьбу з тероризмом в Україні засвідчує нерівномірний прогрес у різних аспектах гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами. Загальна оцінка стану відповідності становить приблизно 50–60 % для законодавчого виміру, 40–50 % для інституційного та лише 20–30 % для технічного виміру, що вказує на необхідність подальшої системної роботи у всіх трьох напрямках.

На основі проведеного аналізу можна визначити чотири пріоритетні напрями роботи для досягнення повної відповідності вимогам Директиви 2017/541:

По-перше, завершення гармонізації законодавства шляхом внесення комплексних змін до Кримінального кодексу України, які мають уточнити визначення терористичних злочинів, запровадити норми про звільнення від відповідальності за відмову від терористичних дій, конкретизувати положення про екстериторіальну юрисдикцію та прийняти окремий Закон України «Про права жертв тероризму». Європейська Комісія у своїх рекомендаціях наголошує на терміновості цих законодавчих змін як на передумові відкриття відповідних розділів переговорів про вступ. По-друге, інституційна оптимізація через чітке розмежування компетенцій між правоохоронними органами, створення спеціалізованих підрозділів у судовій системі, заснування Національного центру підтримки жертв тероризму та посилення механізмів міжвідомчої координації. Заходи мають супроводжуватися збільшенням бюджетного фінансування та залученням міжнародної технічної допомоги. По-третє, масштабна технологічна модернізація, що включає оновлення інформаційних систем, забезпечення їх сумісності з європейськими платформами, впровадження сучасних аналітичних інструментів на базі штучного інтелекту та створення інтегрованих баз даних з єдиними стандартами обміну інформацією. По-четверте, систематичне підвищення кваліфікації персоналу через розробку спеціалізованих навчальних програм, збільшення кількості міжнародних стажувань, залучення експертів ЄС як викладачів та створення постійно діючої системи обміну практиками з колегами з держав-членів ЄС.

Водночас слід визнати, що імплементация Директиви 2017/541 є лише одним, хоча й надзвичайно важливим, елементом комплексної гармонізації українського законодавства з *acquis communautaire* у сфері правосуддя, свободи та безпеки. Паралельно Україна має імплементувати інші ключові акти ЄС, зокрема директиви з протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (Директива 2015/849, Директива 2018/843), директиву про використання даних про авіапасажирів та регламент про видалення терористичного контенту онлайн. Синергія між цими процесами посилить загальний ефект та забезпечить системну трансформацію національної системи безпеки відповідно до європейських стандартів.

Директива 2015/849 Європейського Парламенту про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму (четверта Директива про протидію відмиванню коштів) [15] та Директива 2018/843 [16], яка її доповнює (п'ята Директива про протидію відмиванню коштів), становлять фундамент європейської системи фінансового моніторингу та протидії використанню фінансових потоків для терористичних цілей.

Законодавчі, інституційні та технічні аспекти імплементації Директиви 2017/541 про боротьбу з тероризмом

Тип вимоги	Вимога Директиви	Стан імплементації в Україні	Недоліки	Необхідні дії
1	2	3	4	5
ЗАКОНОДАВЧІ ВИМОГИ				
Криміналізація основних складів	<ul style="list-style-type: none"> • Терористичний акт (ст. 3) • Публічне підбурювання (ст. 5) • Вербування для тероризму (ст. 6) • Надання/отримання навчання (ст. 7) • Поїздки з терористичною метою (ст. 9) • Організація та участь у терористичній групі (ст. 4) • Фінансування тероризму (ст. 11) 	<ul style="list-style-type: none"> • ККУ ст. 258: терористичний акт • ККУ ст. 258-3: фінансування тероризму • Закон № 2997-IX (2023): навчання та незаконний перетин кордону • ККУ ст. 258-5: участь у терористичній групі 	<ul style="list-style-type: none"> • Немає чіткого визначення «публічного підбурювання до тероризму» (ст. 5 Директиви) • Вербування включене до загальних норм про пособництво, а не окремий склад • Відсутність окремої статті про поїздки з терористичною метою 	<ul style="list-style-type: none"> • Внести зміни до ККУ: <ul style="list-style-type: none"> - Нова стаття про публічне підбурювання - Окремий склад «вербування» - Уточнити ст. 258-4 щодо поїздки • Узгодити термінологію з Директивою
<i>Відповідальні органи: Верховна Рада (законодавець), Мін'юст (розробка законопроектів), СБУ, Прокуратура (правозастосування)</i>				
Санкції та покарання	<ul style="list-style-type: none"> • Мінімум 15 років за керівництво терористичною групою • Мінімум 8 років за участь у терористичній групі • Відповідні покарання за підбурювання, вербування, навчання (пропорційно тяжкості) 	<ul style="list-style-type: none"> • ККУ передбачає покарання: <ul style="list-style-type: none"> - Ст. 258: від 8 до 15 років або довічне ув'язнення; - Ст. 258-3: від 5 до 12 років - Ст. 258-5: від 5 до 15 років 	<ul style="list-style-type: none"> • Санкції в цілому відповідають • Потребує систематизації у відповідності до структури Директиви 	<ul style="list-style-type: none"> • Провести ревізію покарань після повної транспозиції складів злочинів • Забезпечити узгодженість санкцій
<i>Відповідальні органи: Верховна Рада, Верховний Суд (судова практика), Суди загальної юрисдикції</i>				
Звільнення від відповідальності	<ul style="list-style-type: none"> • Особи, які відмовилися від терористичних намірів та повідомили органи влади, можуть бути звільнені від покарання (ст. 15 Директиви) 	<ul style="list-style-type: none"> • ККУ не містить спеціальних норм про звільнення за відмову від терористичних дій та співпрацю • Діють загальні норми про дієве каяття (ст. 45 ККУ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Немає спеціальної норми для терористичних злочинів • Загальні норми ККУ про дієве каяття недостатньо гнучкі 	<ul style="list-style-type: none"> • Запровадити у ККУ спеціальну статтю про звільнення від кримінальної відповідальності за терористичні злочини у разі відмови та співпраці • Розробити методичні рекомендації для слідчих
<i>Відповідальні органи: Верховна Рада, СБУ (робота з особами, що співпрацюють), Прокуратура</i>				
Права жертв тероризму	<ul style="list-style-type: none"> • Швидкий доступ до інформації та підтримки • Психологічна та матеріальна допомога • Компенсації за заподіяну шкоду • Захист під час кримінального провадження • Спеціалізовані служби підтримки жертв 	<ul style="list-style-type: none"> • Закон України «Про боротьбу з тероризмом» (ст. 19): компенсації за рахунок держави • Державна програма реабілітації постраждалих • Загальні норми КПК про права потерпілих 	<ul style="list-style-type: none"> • Немає єдиної спеціалізованої служби для жертв тероризму як у ЄС) • Компенсації не завжди виплачуються швидко • Психологічна допомога фрагментована • Немає реєстру жертв тероризму 	<ul style="list-style-type: none"> • Створити Національний центр підтримки жертв тероризму • Прийняти окремий Закон «Про права жертв тероризму» • Створити реєстр постраждалих • Забезпечити спеціалізоване навчання психологів • Спростити процедури компенсацій
<i>Відповідальні органи: Мінсоцполітики (соціальна підтримка), МОЗ (медична допомога), Мін'юст (компенсації), Фонд соціального захисту постраждалих від терактів, Прокуратура (процесуальні права)</i>				

1	2	3	4	5
ІНСТИТУЦІЙНІ ВИМОГИ				
Компетентні органи розслідування	<ul style="list-style-type: none"> Визначити спеціалізовані органи для розслідування терористичних злочинів Забезпечити їх достатніми повноваженнями та ресурсами Міжвідомча координація 	<ul style="list-style-type: none"> СБУ – основний орган боротьби з тероризмом Антитерористичний центр при СБУ Національна поліція (окремі підрозділи) Прокуратура (нагляд) ДПСУ (прикордонний контроль) 	<ul style="list-style-type: none"> Дублювання функцій між СБУ та поліцією Недостатня координація між відомствами Обмежені ресурси після 2022 Потребує підвищення кваліфікації слідчих 	<ul style="list-style-type: none"> Чітко розмежувати компетенції СБУ та поліції у терористичних справах Посилити Антитерористичний центр Забезпечити регулярні міжвідомчі наради Провести навчання для слідчих за стандартами ЄС
<i>Відповідальні органи: СБУ (основний), Антитерористичний центр при СБУ, Офіс Генпрокурора, Національна поліція, ДПСУ, Міжвідомча антитерористична комісія</i>				
Судова система	<ul style="list-style-type: none"> Судді з достатньою кваліфікацією для розгляду терористичних справ Швидкий розгляд справ Захист учасників процесу Незалежність суддів 	<ul style="list-style-type: none"> Загальні суди розглядають терористичні справи Вищий антикорупційний суд (для окремих справ) КПК передбачає спеціальні процедури 	<ul style="list-style-type: none"> Недостатній досвід суддів у терористичних справах Тривалі терміни розгляду Потребує посилення безпеки учасників процесу Обмежена кількість спеціалізованих суддів 	<ul style="list-style-type: none"> Організувати спеціалізоване навчання для суддів (за участі експертів ЄС) Створити пули спеціалізованих суддів у великих судах Запровадити прискорені процедури для терористичних справ Посилити захист учасників процесу
<i>Відповідальні органи: Верховний Суд, Апеляційні та місцеві суди, Вища рада правосуддя (кваліфікація суддів), ВАКС (окремі категорії справ)</i>				
Міжнародна співпраця	<ul style="list-style-type: none"> Ефективна взаємодія з правоохоронними органами ЄС (Європол, Євроюст) Обмін інформацією про підозрюваних Видача осіб, обвинувачених у тероризмі Взаємна правова допомога 	<ul style="list-style-type: none"> Угода про асоціацію Україна-ЄС (2014) Угода про співпрацю з Європолом (2016) Угода про співпрацю з Євроюстом (2017) Участь у міжнародних антитерористичних ініціативах Обмін інформацією через liaison officers 	<ul style="list-style-type: none"> Обмежений доступ до деяких баз даних ЄС (до вступу) Мовні бар'єри Бюрократичні процедури уповільнюють обмін Потрібні більше liaison officers 	<ul style="list-style-type: none"> Поглиблювати співпрацю з Європолом та Євроюстом Призначити додаткових liaison officers Спростити процедури обміну інформацією Забезпечити доступ до баз даних ЄС після вступу Провести мовні курси для співробітників
<i>Відповідальні органи: МВС (міжнародна поліцейська співпраця), СБУ (обмін розвіданими), Офіс Генпрокурора (Євроюст), МЗС (дипломатичні канали), Департамент міжнародного поліцейського співробітництва</i>				
ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ				
Системи обліку та моніторингу	<ul style="list-style-type: none"> Національні бази даних про терористів та підозрюваних Сумісність з системами ЄС (SIS, Європол) Захищені канали обміну інформацією 	<ul style="list-style-type: none"> Інформаційні системи СБУ та МВС Єдиний реєстр досудових розслідувань Інтегровані бази правоохоронних органів 	<ul style="list-style-type: none"> Застарілі IT-системи у деяких відомствах Несумісність форматів даних Відсутність інтеграції з SIS II (Шенгенська інформаційна система) Обмежена пропускна здатність 	<ul style="list-style-type: none"> Модернізувати IT-інфраструктуру СБУ та МВС Забезпечити сумісність з базами даних ЄС Впровадити стандарти обміну даними ЄС Підготувати інтеграцію з SIS II після вступу Провести навчання IT-спеціалістів
<i>Відповідальні органи: СБУ (власні бази), МВС (поліцейські системи), Держспецв'язку (технічна підтримка), Адміністрація Держспецв'язку (кібербезпека)</i>				
Навчання персоналу	<ul style="list-style-type: none"> Регулярне підвищення кваліфікації слідчих, прокурорів, суддів Обмін досвідом з колегами з ЄС Спеціалізовані курси з виявлення радикалізації 	<ul style="list-style-type: none"> Національна академія СБУ Навчальні центри МВС Національна школа суддів Співпраця з CEPOL (Європейська поліцейська академія) Програми TAIEH, Twinning 	<ul style="list-style-type: none"> Недостатнє фінансування навчальних програм Брак викладачів зі спеціалізацією у тероризмі Обмежена кількість міжнар. обмінів Застарілі навчальні матеріали 	<ul style="list-style-type: none"> Розробити спеціалізовані навчальні програми з антитероризму Залучити експертів ЄС як викладачів Збільшити кількість стажувань у країнах ЄС Оновити навч. матер. згідно зі стандартами ЄС Забезпечити регулярність тренінгів
<i>Відповідальні органи: Національна академія СБУ, Національна академія внутрішніх справ, Національна школа суддів України, Прокурорська академія, Міжнародні донори (ЄС, США)</i>				

Директиви про протидію відмиванню коштів запроваджують ризик-орієнтований підхід до боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, встановлюють вимоги щодо прозорості бенефіціарного володіння, посилюють контроль за політично значущими особами та поширюють режим фінансового моніторингу на нові сфери, зокрема віртуальні активи (5-та Директива). Для України, яка прагне інтегруватися у європейський фінансовий простір, імплементація цих директив є критичною не лише з точки зору виконання зобов'язань країни-кандидата, але й для забезпечення стабільності національної фінансової системи.

У таблиці 2 представлений аналіз стану гармонізації українського законодавства з вимогами 4-ї та 5-ї Директив щодо боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму структуровано за трьома вимірами.

Проведений аналіз засвідчує, що Україна досягла найвищого рівня відповідності європейським стандартам саме у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму порівняно з іншими антитерористичними актами ЄС.

У законодавчій площині Україна успішно транспонувала ключові положення обох директив. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [21] повноцінно запровадив ризик-орієнтований підхід, встановив вимоги належної перевірки клієнтів, посилив контроль за політично значущими особами та створив правову основу для реєстру бенефіціарних власників. Прийняття Закону «Про віртуальні активи» (станом на листопад 2025 не набрав чинності) [22] забезпечило відповідність вимогам 5-ї AMLD щодо регулювання криптовалютної сфери.

Основні прогалини стосуються балансування публічного доступу до реєстру бенефіціарів з правом на приватність (відповідно до практики ЄСПЛ), необхідності створення реєстру банківських рахунків та потреби прийняття комплексного законопроекту з удосконалення протидії відмивання коштів та фінансування тероризму, який заплановано на четвертий квартал 2025 року.

Технічна інфраструктура фінансового моніторингу функціонує, але потребує суттєвої модернізації. Електронна система подання звітів про підозрілі операції працює, проте обробка великої кількості звітів щорічно перевантажує аналітичні потужності через велику кількість формальних повідомлень низької якості. Аналітичні системи Держфінмоніторингу обмежено використовують сучасні технології штучного інтелекту та машинного навчання.

Найкритичнішою технічною прогалиною залишається відсутність централізованого реєстру банківських рахунків. Реєстр є обов'язковою вимогою директив та ключовим інструментом для швидкого відстеження фінансових потоків, пов'язаних з тероризмом.

Імплементація Директив 2015/849 та 2018/843 є прикладом успішної гармонізації українського законодавства з *acquis* ЄС у складній та технічно насиченій сфері. Досягнутий рівень відповідності 70–75 % засвідчує, що Україна спроможна ефективно транспонувати європейське законодавство та створювати функціональні інституційні механізми навіть в умовах війни та обмежених ресурсів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Успіх у сфері протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму має стратегічне значення, оскільки фінансовий моніторинг є критичним інструментом не лише протидії тероризму, але й боротьби з корупцією, організованою злочинністю та ухиленням від санкцій. Ефективна система фінансового моніторингу підвищує довіру міжнародних партнерів, полегшує доступ до міжнародних фінансових ринків та створює сприятливе середовище для іноземних інвестицій.

Завершення імплементації директив протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму протягом 2026–2027 років дозволить Україні повністю інтегруватися у європейську систему фінансової безпеки, забезпечить доступ до механізмів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму після вступу та зміцнить позиції України як надійного партнера у глобальній боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Своєю чергою стане вагомим аргументом у переговорному процесі щодо членства в Європейському Союзі та підтвердить спроможність України відповідати високим європейським стандартам правової держави та ефективного врядування.

Таблиця 2

Законодавчі, інституційні та технічні аспекти імплементації Директив 2015/849 та 2018/843 щодо протидії відмивання коштів та фінансування тероризму

Тип вимоги	Вимога Директиви	Стан імплементації в Україні	Недоліки	Необхідні дії
1	2	3	4	5
ЗАКОНОДАВЧІ ВИМОГИ				
Ризик-орієнтований підхід	<ul style="list-style-type: none"> Проведення національної оцінки ризиків відмивання та фінансування тероризму Заходи пропорційні виявленим ризикам Регулярне оновлення оцінки ризиків 	<ul style="list-style-type: none"> Закон «Про запобігання відмиванню доходів...» Національна оцінка ризиків проведена (2022-2023) Ризик-орієнтований підхід закріплений законодавчо 	<ul style="list-style-type: none"> Потребує регулярного оновлення (кожні 2-3 роки) Деякі сектори недостатньо охоплені оцінкою Методологія оцінки потребує вдосконалення 	<ul style="list-style-type: none"> Запровадити регулярний цикл оновлення оцінки ризиків Розширити охоплення всіх секторів (наприклад, NFT, нові фінтех) Вдосконалити методологію за стандартами FATF
<i>Відповідальні органи: Держфінмоніторинг (координація), НБУ (банківський сектор), Нацкомфінпослуг (небанківський сектор), Міністерство фінансів (загальна політика), Міжвідомча комісія з AML/CFT</i>				
Перевірка клієнтів (CDD)	<ul style="list-style-type: none"> Належна перевірка клієнтів (ідентифікація, бенефіціари) Посилена перевірка для високого ризику (PEP, офшори) Постійний моніторинг операцій Заборона анонімних рахунків та карт 	<ul style="list-style-type: none"> Закон "Про запобігання відмиванню доходів..." встановлює вимоги CDD НБУ та Нацкомфінпослуг випустили детальні інструкції Анонімні рахунки заборонені Ліміт готівкових операцій (400 тис. грн) 	<ul style="list-style-type: none"> Деякі фінустанови формально підходять до CDD Недостатній моніторинг дотримання вимог у небанківському секторі Потребує покращення ризик-профілювання клієнтів 	<ul style="list-style-type: none"> Посилити нагляд за дотриманням CDD у небанківському секторі Запровадити автоматизовані системи ризик-профілювання Проводити регулярні перевірки якості CDD Застосовувати санкції до порушників
<i>Відповідальні органи: НБУ (банки), Нацкомфінпослуг (страхові, інвестиційні компанії), Держфінмоніторинг (методологія), Банки та фінустанови (виконання)</i>				
Віртуальні активи (5-та AMLD)	<ul style="list-style-type: none"> Розповсюдження вимог AML/CFT на постачальників послуг з віртуальними активами (VASP) Реєстрація/ліцензування VASP Ідентифікація користувачів криптовалют Моніторинг криптовалютних транзакцій 	<ul style="list-style-type: none"> Закон "Про віртуальні активи" (2022) VASP підлягають реєстрації у Мінцифри Поширення вимог AML/CFT на VASP Держфінмоніторинг отримує інформацію про підозрілі криптооперації 	<ul style="list-style-type: none"> Недостатній досвід регулювання криптосектору Не всі VASP зареєстровані Складність відстеження децентралізованих транзакцій Обмежений технічний потенціал моніторингу 	<ul style="list-style-type: none"> Посилити контроль за реєстрацією VASP Запровадити санкції для незареєстрованих VASP Розробити технічні інструменти для моніторингу блокчейн-транзакцій Провести навчання для регуляторів
<i>Відповідальні органи: Мінцифри (реєстрація VASP), Держфінмоніторинг (моніторинг транзакцій), НБУ (політика щодо криптовалют), VASP (виконання вимог)</i>				

1	2	3	4	5
ІНСТИТУЦІЙНІ ВИМОГИ				
Фінансовий розвідувальний підрозділ (FIU)	<ul style="list-style-type: none"> Створення незалежного FIU з достатніми ресурсами Аналітичні та оперативні функції Доступ до фінансової інформації Міжнародна співпраця з іншими FIU Членство у групі Egmont 	<ul style="list-style-type: none"> Держфінмоніторинг діє як FIU Член групи Egmont з 2008 р. Доступ до фінансової інформації Співпраця з правоохоронцями MoU з 90+ FIU інших країн 	<ul style="list-style-type: none"> Обмежені ресурси (персонал, технології) Недостатня операційна незалежність (підпорядкування Мінфіну) Потребує посилення аналітичних потужностей Складність інтеграції з новим органом AMLA ЄС 	<ul style="list-style-type: none"> Збільшити бюджет та штат Держфінмоніторингу Розглянути питання посилення незалежності Модернізувати аналітичні системи Провести навчання персоналу Підготувати інтеграцію з AMLA після вступу
<i>Відповідальні органи: Держфінмоніторинг (центральний орган), СБУ, поліція (оперативне використання інформації), Прокуратура (кримінальне переслідування), Регулятори (нагляд)</i>				
Наглядові органи	<ul style="list-style-type: none"> Ефективний нагляд за дотриманням вимог AML/CFT у всіх секторах Санкції за порушення Перевірки та інспекції Методична підтримка зобов'язаних суб'єктів 	<ul style="list-style-type: none"> НБУ наглядає за банками Нацкомфінпослуг за небанківськими фінустановами Мінцифри за VASP Самоврядні організації (адвокати, нотаріуси, аудиторів) 	<ul style="list-style-type: none"> Нерівномірну якість нагляду у різних секторах Слабкий нагляд у небанківському секторі Недостатньо санкцій застосовується Саморегульвні організації не завжди ефективні 	<ul style="list-style-type: none"> Посилити нагляд у небанківському секторі та DNFBP (адвокати, нотаріуси) Забезпечити регулярні інспекції Провести навчання для наглядових органів Стандартизувати підходи до нагляду
<i>Відповідальні органи: НБУ (банківський сектор), Нацкомфінпослуг (страхування, інвестиції), Мінцифри (VASP), Мін'юст (нотаріат), аудиторські палати (саморегулювання)</i>				
Правоохоронні органи	<ul style="list-style-type: none"> Ефективне розслідування відмивання коштів та фінансування тероризму Спеціалізовані підрозділи Арешт та конфіскація активів Міжнародна співпраця 	<ul style="list-style-type: none"> Департамент стратегічних розслідувань НП (економічні злочини) Фінансові розслідування СБУ Офіс Генпрокурора (нагляд) НАБУ (корупційні схеми з відмиванням) Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами (АРМА) 	<ul style="list-style-type: none"> Мало справ доходить до суду Низька ефективність конфіскації Недостатня кваліфікація слідчих у фінансових розслідуваннях Дублювання функцій між відомствами 	<ul style="list-style-type: none"> Збільшити кількість спеціалізованих слідчих Провести навчання з фінансових розслідувань Посилити АРМА (ресурси, повноваження) Покращити координацію між відомствами Спростити процедури арешту та конфіскації
<i>Відповідальні органи: Національна поліція (детективи фінполіції), СБУ (контррозвідка, фінмоніторинг), НАБУ (великі корупційні справи), Офіс Генпрокурора, АРМА (арешт активів), ДПС (податкові аспекти)</i>				

1	2	3	4	5
ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ				
Реєстр банківських рахунків	<ul style="list-style-type: none"> Створення централізованого реєстру всіх банківських рахунків Доступ для FIU та правоохоронних органів Можливість швидкого відстеження руху коштів 	<ul style="list-style-type: none"> Проект створення реєстру у розробці Частково доступ через прямі запити до банків Планується запуск у 2025-2026 рр. 	<ul style="list-style-type: none"> Реєстр ще не створений Технічні та правові виклики (захист даних) Потребує значних інвестицій Питання сумісності з європейськими реєстрами 	<ul style="list-style-type: none"> Завершити розробку та запуснути реєстр банківських рахунків Забезпечити захист персональних даних Інтегрувати з існуючими системами Забезпечити доступ для уповноважених органів
<i>Відповідальні органи: НБУ (технічна реалізація), Держфінмоніторинг (доступ та використання), Правоохоронні органи (користувачі), Банки (надання даних)</i>				
Аналітичні системи	<ul style="list-style-type: none"> Сучасні IT-системи для аналізу великих масивів фінансових даних Використання AI/ML для виявлення підозрілих патернів Інтеграція з міжнародними базами даних Захищені канали обміну інформацією 	<ul style="list-style-type: none"> Держфінмоніторинг має базову аналітичну систему Банки використовують власні системи моніторингу Обмежене використання AI/ML За підтримки ЄС йде модернізація 	<ul style="list-style-type: none"> Застарілі аналітичні системи Обмежені можливості Big Data аналізу Недостатнє використання AI для виявлення схем Несумісність систем між відомствами 	<ul style="list-style-type: none"> Модернізувати аналітичну платформу Держфінмоніторингу Впровадити AI/ML інструменти Забезпечити інтеграцію з банківськими системами Провести навчання персоналу з нових технологій
<i>Відповідальні органи: Держфінмоніторинг (центральна система), Держспецзв'язку (технічна інфраструктура), НБУ (системи банківського нагляду), Банки (внутрішні системи)</i>				
Обмін інформацією	<ul style="list-style-type: none"> Безперешкодний обмін інформацією між FIU, регуляторами, правоохоронцями Міжнародний обмін з іншими FIU Захищені канали передачі даних Швидкість обміну для реагування 	<ul style="list-style-type: none"> MoU між Держфінмоніторингом та відомствами Участь у мережі FIU.NET (ЄС) як спостерігач Електронний обмін через захищені канали Співпраця з групою Egmont 	<ul style="list-style-type: none"> Іноді затримки у наданні інформації Бюрократичні процедури Обмежений доступ до деяких систем ЄС (до вступу) Мовні бар'єри у міжнародній співпраці 	<ul style="list-style-type: none"> Спростити процедури обміну між відомствами Прискорити реагування на запити Забезпечити повний доступ до FIU.NET після вступу Стандартизувати формати обміну даними
<i>Відповідальні органи: Держфінмоніторинг (координація), СБУ, НІП, НАБУ (отримувачі), Офіс Генпрокурора, Іноземні FIU (міжнародний обмін)</i>				

Список використаної літератури:

1. Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом від 27.06.2014 / Верховна Рада України. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
2. Європейський поліцейський офіс (Європол) / Посольство України в Королівстві Нідерланди. – 2024 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://netherlands.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/spivrobotnictvo-z-mizhnarodnimi-organizaciyami/spivpracya-z-yevropolom>.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (укр/рос) від 15.11.2000 : станом на 4 лют. 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (укр/рос) від 31.10.2003 : станом на 18 жовт. 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.
5. Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода України від 27.06.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
6. Resolution 1373 (2001) / adopted by the Security Council at its 4385th meeting, on 28 September 2001 [Electronic resource]. – Access mode : <https://digitallibrary.un.org/record/449020?ln=en&v=pdf>.
7. United Nations Global Counter-Terrorism Strategy / Office of Counter-Terrorism [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.un.org/counterterrorism/un-global-counter-terrorism-strategy>.
8. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексу України у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення боротьби з тероризмом : Закон України від 21.03.2023 № 2997-IX : станом на 9 січ. 2025 р / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2997-20#Text>.
9. Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA [Electronic resource]. – Access mode : <http://data.europa.eu/eli/dir/2017/541/oj>.
10. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX : станом на 9 січ. 2025 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
11. Ukraine 2025 Report : Commission staff working document : accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2025 Communication on EU enlargement policy / European Commission. – Brussels, 2025 [Electronic resource]. – Access mode : https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/17115494-8122-4d10-8a06-2cf275eecd7_en?filename=ukraine-report-2025.pdf.
12. Adopted by the Security Council at its 7272nd meeting, on 24 September 2014 / Security Council Resolution 2178. – New York : United Nations, 2014. – 8 p. [Electronic resource]. – Access mode : <https://main.un.org/securitycouncil/en/s/res/2178-%282014%29>.
13. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC [Electronic resource]. – Access mode : <http://data.europa.eu/eli/dir/2015/849/oj>.
14. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU [Electronic resource]. – Access mode : <http://data.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj>.
15. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX : станом на 9 січ. 2025 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
16. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.

References:

1. Verkhovna Rada Ukrainy (2014), *Pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Uhoda Ukraina vid 27.06.2014*, [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
2. Posolstvo Ukrainy v Korolivstvi Niderlandy (2024), *Yevropeiskyi politseiskyi ofis (Yevropol)*, [Online], available at: <https://netherlands.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/spivrobotnictvo-z-mizhnarodnimi-organizaciyami/spivpracya-z-yevropolom>
3. VRU (2000), *Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti (ukr/ros) vid 15.11.2000*, stanom na 4 liut. 2004 r., [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
4. Verkhovna Rada Ukrainy (2003), *Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty koruptsii (ukr/ros) vid 31.10.2003*, stanom na 18 zhovt. 2006 r., [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
5. *Pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony*, Uhoda Ukrainy vid 27.06.2014, [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

6. Resolution 1373 (2001) / adopted by the Security Council at its 4385th meeting, on 28 September 2001, [Online], available at: <https://digitallibrary.un.org/record/449020?ln=en&v=pdf>
7. Office of Counter-Terrorism United Nations, *United Nations Global Counter-Terrorism Strategy*, [Online], available at: <https://www.un.org/counterterrorism/un-global-counter-terrorism-strategy>
8. VRU (2023), *Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho ta Kryminalnoho protsesualnoho kodeksiv Ukrainy u zvyazku z ratyfikatsiieiu Dodatkovoho protokolu do Konventsii Rady Yevropy pro zapobihannia teroryzmu, a takozh do deiakykh zakonodavchyykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia borotby z teroryzmom*, Zakon Ukrainy vid 21.03.2023 No. 2997-IX, stanom na 9 sich. 2025 r., [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2997-20#Text>
9. EU (2017), *Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA*, [Online], available at: <http://data.europa.eu/eli/dir/2017/541/oj>
10. Verkhovna Rada Ukrainy, *Pro zapobihannia ta protydyiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyschennia*, Zakon Ukrainy vid 06.12.2019 No. 361-IX, stanom na 9 sich. 2025 r., [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
11. European Commission (2025), *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, Commission staff working document, Ukraine 2025 Report, Brussels, [Online], available at: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/17115494-8122-4d10-8a06-2cf275eecd7_en?filename=ukraine-report-2025.pdf
12. Security Council United Nations (2014), Resolution 2178 adopted by the Security Council at its 7272nd meeting, on 24 September 2014, New York, , 8 p., [Online], available at: <https://main.un.org/securitycouncil/en/s/res/2178-%282014%29>
13. EU (2015), *Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC*, [Online], available at: <http://data.europa.eu/eli/dir/2015/849/oj>
14. EU (2018), *Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU*, [Online], available at: <http://data.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj>
15. VRU (2019), *Pro zapobihannia ta protydyiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyschennia*, Zakon Ukrainy vid 06.12.2019 No. 361-IX, stanom na 9 sich. 2025 r., [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
16. Verkhovna Rada Ukrainy, *Pro virtualni aktyvy*, Zakon Ukrainy vid 17.02.2022 No. 2074-IX, stanom na 15 lystop. 2024 r., [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

Кученко Віталій Олександрович – кандидат економічних наук, доцент кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування Державного університету «Житомирська політехніка».
<https://orcid.org/0000-0003-3822-3528>.

Наукові інтереси:

- державне регулювання службово-бойовою діяльністю; протидія тероризму в умовах геополітичних загроз; національна безпека як система забезпечення прав та свобод громадянина.

E-mail: vitaliy.kuchmenko1981@gmail.com.

Kuchmenko V.O.

Legal mechanism of state management of Ukraine's anti-terrorist security in the context of European integration

The article provides a comprehensive assessment of the legal mechanism of state management of Ukraine's counterterrorism security in the context of the transformation of domestic legislation related to counterterrorism to meet the requirements of the European Union. The paper illustrates and analyzes: the structure of the articles of the EU-Ukraine Association Agreement on counter-terrorism security; legislative, institutional, and technical aspects of the implementation of Directive 2017/541 on combating terrorism; the legislative, institutional, and technical aspects of implementing Directives 2015/849 and 2018/843 on combating money laundering and terrorist financing. It is noted that Ukraine's integration into the European security system is a multidimensional process covering political, institutional, operational, and technical aspects. This process became particularly relevant after Ukraine received EU candidate status in June 2022 and continues amid countering Russian aggression. The basis for Ukraine's integration into the European security architecture is the Association Agreement between Ukraine and the EU, which entered into force in 2017. The section of the Agreement entitled «Justice, Freedom and Security» defines areas of cooperation in relevant fields, including the fight against terrorism, organized crime, migration management, and border control. An analysis of the set of regulatory acts and directives that underpin the new security strategy suggests that the era of «naive security» in Europe has come to an end. The implementation of Directive 2017/541 is only one, albeit extremely important, element of the comprehensive harmonization of Ukrainian legislation with the *acquis communautaire* in the field of justice, freedom, and security. At the same time, Ukraine must implement other key EU acts, in particular the directives on anti-money laundering and countering the financing of terrorism (Directive 2015/849, Directive 2018/843), the directive on the use of air passenger data, and the regulation on the removal of terrorist content online. Synergy between these processes will enhance the overall effect and ensure the systematic transformation of the national security system in line with European standards. The results of the study are of practical importance for the formation of national policy in the field of law enforcement, the development of EU technical assistance programs, and improving the effectiveness of the management of European integration processes in the post-war period.

Keywords: crime; terrorism; threat; crisis; security.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2025.